

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ **ERSA**

ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ (RSAI, ERSA)

“Οικονομική Κρίση και Πολιτικές Ανάπτυξης και Συνοχής”

10ο Τακτικό Επιστημονικό Συνέδριο ,
Θεσσαλονίκη, 1 – 2 Ιουνίου 2012

Συνδιοργάνωση

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης:

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

ΤΡΟΠΟΙ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ: ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Εύα Ψαθά, Υποψήφια διδάκτωρ, Τ. Μ. Χ. Π. Π. Α, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, epsatha@uth.gr
Αλέξιος Δέφνερ, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τ. Μ. Χ. Π. Π. Α, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, adefner@uth.gr

1. Εισαγωγή

Ο όρος «ποιότητα ζωής» (π.ζ) χρησιμοποιείται διεθνώς για να περιγράψει την ευημερία των κοινωνιών και των ατόμων τείνοντας να αντικαταστήσει παλαιότερα μεγέθη όπως το επίπεδο διαβίωσης. Στην περίπτωση των πόλεων πρόκειται για μία έννοια-στόχο κάθε αστικής πολιτικής. Ο βαθμός υποκειμενικότητας όμως της έννοιας αυτής καθιστά δύσκολη την αντιμετώπισή της ως μετρήσιμο μέγεθος.

Η μέτρηση της ποιότητας της αστικής ζωής (π.α.ζ.) παρουσιάζει μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον εξαιτίας της εγγενούς αντίφασης των πόλεων, οι οποίες ενώ αντιμετωπίζουν προβλήματα που υποβαθμίζουν την π.ζ. (κοινωνικές ανισότητες, εγκληματικότητα, υποβάθμιση του περιβάλλοντος, κυκλοφοριακή συμφόρηση κ.ά.), ταυτόχρονα αποτελούν τόπους προσφοράς απασχόλησης, ανώτατης εκπαίδευσης και εξειδικευμένων υπηρεσιών. Έτσι η π.α.ζ. καθίσταται ο δείκτης που μπορεί να αποδώσει αποτελεσματικότερα την πολυδιάστατη φύση της αστικής ζωής.

Παρά την αναγνώριση της π.α.ζ. ως το καταλληλότερο μέγεθος για την αξιολόγηση των συνθηκών διαβίωσης στις πόλεις, υπάρχουν σημαντικές δυσκολίες στη διαδικασία μέτρησής της. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται μπορούν να διακριθούν σε δύο κατηγορίες: τις υποκειμενικές και τις αντικειμενικές.

Οι υποκειμενικές βασίζονται κυρίως στη μέθοδο «ικανοποίησης από τη ζωή», που αποτελεί μια σχετικά νέα προσέγγιση για την απόδοση αξίας σε δημόσια και γενικά μη εμπορεύσιμα αγαθά. Οι αντικειμενικές, στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και η, ευρέως χρησιμοποιούμενη στην αστική οικονομική, «ηδονική μέθοδος», χρησιμοποιούν σύνολα μετρήσιμων δεικτών. Είναι προφανές ότι η κάθε κατηγορία χαρακτηρίζεται από αλληλοσυμπληρούμενα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα.

Στην παρούσα εργασία αναλύονται οι πλέον χρησιμοποιούμενες και αποδεκτές μέθοδοι μέτρησης της π.α.ζ. και επιχειρείται η συγκριτική αξιολόγησή τους, ώστε να αναδειχθούν τα πεδία εφαρμογής, τα ισχυρά σημεία και οι αδυναμίες της κάθε μίας.

2. Το ζήτημα της ποσοτικής αξιολόγησης και μέτρησης της π.ζ

Το ζήτημα της μέτρησης της π.α.ζ. έγκειται στη σύνθεση ενός δείκτη ικανού να ενσωματώσει, υπό το πρίσμα της συλλογικότητας, την πολυποκότητα της λειτουργίας της πόλης. Ο ιδανικός δείκτης πρέπει να εξαρτάται αφενός από τα υλικά αγαθά και αφετέρου από τις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και αντιληπτικές διαστάσεις της ευημερίας. Στα υλικά αγαθά εμπεριέχονται οι υπηρεσίες που έχουν άμεση σχέση με το ατομικό εισόδημα. Η σίτιση, η στέγαση, η ένδυση, οι μετακινήσεις, η διασκέδαση και οι σχετικές με αυτά επιλογές, υπεισέρχονται σε αυτή την κατηγορία. Ο καιρός, το περιβάλλον, η ασφάλεια και η καλή διακυβέρνηση ανήκουν, στις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και αντιληπτικές διαστάσεις (Blomquist, 2006). Υπάρχουν και αγαθά που η εξάρτησή τους από το εισόδημα έχει να κάνει με την οργάνωση της πόλης και τις ισχύουσες κοινωνικές παροχές. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η εκπαίδευση, η στέγαση και κάποιες μορφές άθλησης και ψυχαγωγίας.

Η εξάρτηση αρκετών παραγόντων της καθημερινότητας από το εισόδημα το καθιστά αυτόνομο δείκτη για τη μέτρηση της ευημερίας. Έτσι, το κατά κεφαλή εισόδημα, το κατά κεφαλή ΑΕΠ ή/και η αγοραστική δύναμη, έχουν χρησιμοποιηθεί ως αντικειμενικοί δείκτες της π.ζ., ενώ τα αντίστοιχα εθνικά μεγέθη περιγράφουν συνήθως το επίπεδο διαβίωσης στις χώρες.

Αν και προφανώς το εισόδημα μπορεί να βελτιώσει τις συνθήκες ζωής, έχει τελικά αποδειχτεί ως ανεπαρκής τρόπος μέτρησης της π.ζ. Η ταύτιση του εισοδήματος και της κατανάλωσης με την ευημερία έχει αμφισβητηθεί έντονα (Easterlin, 2003· Sen, 1985). Νεότερες έρευνες έχουν αποδείξει ότι το επίπεδο της π.ζ. αυξάνεται μεν αναλογικά με το εισόδημα, αλλά μόνο μέχρι ένα συγκεκριμένο επίπεδο ετήσιου εισοδήματος (75.000 δολάρια κατά τους Kahneman και Deaton). Μετά το όριο αυτό η π.ζ. φαίνεται να εξαρτάται από άλλους παράγοντες, όπως ο ελεύθερος χρόνος, η παρέα με φίλους και αγαπημένα πρόσωπα, η καλή υγεία κ.ά. (Kahneman και Deaton, 2010).

Φαίνεται, επομένως, ότι η π.ζ. είναι έννοια ευρύτερη από την οικονομική μεγέθυνση και το επίπεδο διαβίωσης, περιλαμβάνοντας ένα ευρύ φάσμα παραγόντων. Έτσι, κάθε προσέγγιση που βασίζεται στους οικονομικούς πόρους παραμένει περιορισμένη, εφόσον αυτοί μεταφράζονται σε ευημερία με διαφορετικό τρόπο κατά περίπτωση. Οι αμιγείς οικονομικοί δείκτες, επομένως, είναι ανεπαρκείς ενδείξεις για την π.ζ. (European Commission, 2009).

3. Αντικειμενικές και υποκειμενικές μέθοδοι

Για τη μέτρηση της π.ζ. σε συλλογικό επίπεδο η ακαδημαϊκή έρευνα έχει προσανατολιστεί προς δύο κατηγορίες μεθόδων: τις υποκειμενικές και αντικειμενικές. Οι υποκειμενικές βασίζονται στην προσωπική εκτίμηση της ευτυχίας και της αυτοπραγμάτωσης, ενώ οι αντικειμενικές σε ποσοτικοποιήσιμες εκδοχές των οικονομικών και κοινωνικών δεικτών (Costanza κ.ά., 2008· European Commission, 2009).

Δεν είναι εύκολο να υποστηριχθεί ότι η π.α.ζ. μπορεί να καταγραφεί ικανοποιητικά με αποκλειστική χρήση είτε αντικειμενικών είτε υποκειμενικών μεθόδων. Πολλές σημαντικές πτυχές της ζωής των ατόμων δεν προσφέρονται για αντικειμενική μέτρηση, όπως π.χ η αισθητική του αστικού τοπίου, το αίσθημα ασφάλειας, ή η ποιότητα των σχέσεων ανάμεσα στους γείτονες. Ωστόσο, οι υποκειμενικές μετρήσεις μπορούν επίσης να είναι αποπροσανατολιστικές, εξαιτίας της ανεπάρκειας στη δημόσια ενημέρωση (Powell and Sanguinetti, 2010).

Για την αστική οικονομική, εκείνο που πρέπει να μετράται είναι η αξία των τοπικών εξυπηρετήσεων. Συχνά, σχετικές έρευνες υπολογίζουν σε νομισματικές μονάδες την αξία των παροχών και εξυπηρετήσεων των πόλεων, όπως τον καλό καιρό, την καθαρή ατμόσφαιρα, την ασφάλεια και την καλή εκπαίδευση (Royuela, 2011). Κατά την προσέγγιση αυτή, η π.α.ζ. δεν ταυτίζεται ούτε με τη μέση ευημερία των κατοίκων ούτε με τη συνολική ωφέλεια. Αφορά στην αξία των του συνόλου των εξυπηρετήσεων που προσφέρει η πόλη ή η υπό εξέταση αστική περιοχή. Μία τέτοια μέτρηση της π.α.ζ. δεν δίνει πληροφόρηση για το αν οι κάτοικοι μιας πόλης είναι περισσότερο ευτυχισμένοι από τους κατοίκους μιας άλλης, αλλά για το αν οι παροχές και οι εξυπηρετήσεις μιας πόλης πλεονεκτούν (Blomquist, 2006)

3.1. Ηδονική Μέθοδος

Η ηδονική προσέγγιση έχει μακρά παράδοση στη βιβλιογραφία της αστικής οικονομικής ως τρόπος απόδοσης νομισματικών αξιών στα αστικά δημόσια αγαθά και τις αστικές εξυπηρετήσεις. Βασίζεται στο αξίωμα ότι οι τιμές πώλησης και ενοικίασης των ακινήτων αποτελούν σύνθεση των αξιολογήσεων από τους κατοίκους της πόλης τόσο των χαρακτηριστικών του ίδιου του ακινήτου, όσο και της περιοχής του. Εφόσον οι τιμές αντανακλούν όλα τα χαρακτηριστικά της πόλης που έχουν επίδραση στην ευημερία, είναι ένα ικανοποιητικό συνθετικό μέτρο της π.α.ζ. στις υπό εξέταση περιοχές (Blomquist, 2006· Powell and Sanguinetti, 2010)

Η παραδοχή ισχύει και αντίστροφα: οι προτιμήσεις επηρεάζουν τις αξίες της γης στην αγορά ακινήτων. Ένα καλύτερο σπίτι σε μία τοποθεσία που συνδυάζει μία μεγαλύτερη ομάδα

εξυπηρετήσεων με λιγότερα μειονεκτήματα θα έχει μεγαλύτερη τιμή. Με την προϋπόθεση ότι υπάρχει ένας επαρκής αριθμός κατοικιών, περιοχών και συνδυασμών τους και με την παραδοχή (αρκετά επισφαλής) ότι η αγορά λειτουργεί ομαλά, οι τιμές των ακινήτων θα αντανακλούν την αξία όλων των προσφερόμενων εξυπηρετήσεων της κατοικίας και της γειτονιάς. Βασική προϋπόθεση για να ισχύει η ηδονική μέθοδος είναι οι αγορές ακινήτων να λειτουργούν τέλεια και η προσφορά ακινήτων να είναι τόσο μεγάλη ώστε όλα τα επιμέρους χαρακτηριστικά των κατοικιών και των περιοχών τους να αντανακλώνται στις τιμές (Powell και Sanguinetti, 2010)

Στις προϋποθέσεις θα πρέπει να προστεθεί και η παραδοχής της πλήρους κινητικότητας του πληθυσμού η οποία δεν ισχύει κατ' ανάγκη στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα. Επιπλέον, οι αγορές των ακινήτων δεν είναι ενιαίες, αλλά διαφοροποιούνται από πόλη σε πόλη, οπότε στο βαθμό που η ηδονική μέθοδος θεωρηθεί επαρκής εφαρμόζεται καλύτερα για την αξιολόγηση της π.ζ. ανάμεσα σε διαφορετικές αστικές περιοχές της ίδιας πόλης.

Η αγορά ακινήτων στην πραγματικότητα προφανώς δεν είναι τέλεια. Υπάρχουν ελλείψεις στην πληροφόρηση των καταναλωτών και σημαντικά κόστη στις συναλλαγές που δεν επιτρέπουν στην αγορά να ισορροπεί για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Επιπλέον, αρκετά χαρακτηριστικά των επιμέρους περιοχών μεταβάλλονται γρήγορα στο χρόνο (δημόσιες συγκοινωνίες, εγκληματικότητα, έργα αναπλάσεων) σε αντίθεση με άλλα χαρακτηριστικά που έχουν μόνιμο χαρακτήρα (γεινίαση με τη θάλασσα). Ενώ λοιπόν τα μονιμότερα χαρακτηριστικά αποτιμώνται και συμπεριλαμβάνονται στην τιμή του ακινήτου, τα πιο ευμετάβλητα ενδέχεται να μην έχουν προσμετρηθεί. Έτσι, η ηδονική προσέγγιση δεν αναδεικνύει κάποια χαρακτηριστικά της γειτονιάς ή πόλης υπό εξέταση, επειδή η αγορά κινείται αργά προς το σημείο ισορροπίας (Powell και Sanguinetti, 2010)

Επιπλέον, μπορεί να υπάρχει ανεπαρκής διακύμανση για ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό στις υπό εξέταση περιοχές. Για παράδειγμα, η ανεργία, η ποιότητα της εκπαίδευσης ή η εγκληματικότητα ενδέχεται να μη διαφοροποιούνται σημαντικά στις επιμέρους εξεταζόμενες περιοχές. Έτσι, δεν λαμβάνονται υπόψη στη διαμόρφωση των τιμών των ακινήτων και δεν αναδεικνύονται ως παράγοντες της π.ζ.

3.2. Κοινωνικοί ή στατιστικοί δείκτες

Οι κοινωνικοί δείκτες είναι μεγέθη που αντανακλούν με αντικειμενικό τρόπο τις συνθήκες διαβίωσης σε μια δεδομένη χωρική ενότητα και σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Παραδείγματα κοινωνικών δεικτών που χρησιμοποιούνται συχνά για την αποτίμηση της π.ζ. σε είναι η παιδική θνησιμότητα, οι νοσοκομειακές κλίνες ανά συγκεκριμένο αριθμό κατοίκων, το επίπεδο εκπαίδευσης, τα κρούσματα εγκληματικότητας κ.ά. Στην

πραγματικότητα, ο όρος «κοινωνικοί δείκτες» αποτελεί ένα ευρύτατο πεδίο στο οποίο εντάσσονται πολλές επιμέρους διαστάσεις της π.ζ. σε μια κοινωνία, όπως η υγεία, η εκπαίδευση, η ασφάλεια, κ.ά. (Diener και Suh, 1997).

Πρόκειται για μέθοδο συγκριτικής αξιολόγησης. Οι ερευνητές επιλέγουν τις κατηγορίες αξιολόγησης της π.ζ. και συγκρίνουν τα σχετικά δεδομένα. Οι επιμέρους αστικές περιοχές παίρνουν βαθμούς για τις παραπάνω κατηγορίες, οι οποίοι αθροιζόμενοι δίνουν την τελική κατάταξη.

Η αντικειμενικότητα των κοινωνικών δεικτών είναι ταυτόχρονα το πλεονέκτημα και το τρωτό σημείο τους. Η αντικειμενικότητά τους αφορά τον τρόπο καταγραφής και μέτρησης των δεδομένων. Όσον αφορά την επιλογή των κατάλληλων δεικτών και τη στάθμισή τους, όμως, η υποκειμενικότητα του ερευνητή επεμβαίνει στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος.

Σημαντικό μειονέκτημα των αντικειμενικών δεικτών είναι ότι δεν αντανακλούν κατ' ανάγκη τη βιωματική εμπειρία της π.ζ των κατοίκων της πόλης. Σε αρκετές έρευνες προέκυψε ασθενής συσχέτιση μεταξύ των αντικειμενικών συνθηκών διαβίωσης και της ψυχολογικής ευημερίας (Diener και Suh, 1997).

3.3. Μέθοδος Ικανοποίησης από τη Ζωή

Η ικανοποίηση από τη ζωή προσεγγίζεται επαρκώς με μια απλή και κατανοητή ερώτηση του τύπου «Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τη ζωή σας;» στην οποία στηρίζονται αρκετές έρευνες μέτρησης της π.ζ. Αν και ως μέθοδος 'προτιμάται' κυρίως από τις κοινωνικές επιστήμες, προσφάτως βρίσκει εφαρμογή και στο χώρο της αστικής οικονομικής, θεωρούμενη ως μια νέα προσέγγιση για την απόδοση αξίας σε δημόσια και γενικά μη εμπορεύσιμα αγαθά, καθώς η υποκειμενική ευημερία λειτουργεί ως εμπειρικό μεν αλλά επαρκές μέτρο της ατομικής ωφέλειας από τα αγαθά αυτά. Είναι μια μέθοδος αξιολόγησης των δημοσίων αγαθών με όρους ωφέλειας.

Η ικανοποίηση από τη ζωή είναι ένα μέτρο της σημαντικότητας που προσδίδουν τα άτομα στις διαφορετικές πτυχές της ζωής τους, συμπεριλαμβανομένου της κατοικίας, της γειτονιάς και της πόλης τους, αλλά και των υπολοίπων τομέων που «διαδραματίζονται» σε αυτά. Η μέθοδος έχει επίσης τη δυνατότητα να αποτιμήσει εξυπηρετήσεις που δεν υπάρχουν ακόμη καθώς και αξίες για τις οποίες δεν ορίζεται αγοραστική τιμή.

Επειδή η συγκεκριμένη μέθοδος δεν στηρίζεται σε παρατηρήσεις επί της συμπεριφοράς, οι υποκείμενες υποθέσεις είναι λιγότερο περιοριστικές. Τα άτομα δεν καλούνται να βαθμολογήσουν απευθείας τα δημόσια αγαθά, αλλά να αξιολογήσουν τη γενική τους

υποκειμενική ικανοποίηση. Η μέθοδος έχει βρει εφαρμογές στην αποτίμηση διαφόρων δημοσίων αγαθών, αστικών πολιτικών και εξωτερικότητων των πόλεων. Όσον αφορά την ποιότητα της στέγασης και των εξυπηρετήσεων της γειτονιάς, έχει αποδειχτεί ότι συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των κατοικιών βελτιώνουν την ικανοποίηση από τη ζωή και την υγεία, όντας μάλιστα ανεξάρτητα από το εισόδημα (Cattaneo κ.ά., 2009). Αντίστοιχα, η Δεύτερη Ευρωπαϊκή Έρευνα για την π.ζ. χρησιμοποιώντας την ίδια μέθοδο, ανέδειξε τα επιμέρους ζητήματα της π.ζ. και τη σχετική τους σημαντικότητα (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2010).

4. Σύγκριση των επιμέρους μεθόδων

Τόσο οι υποκειμενικές όσο και οι αντικειμενικές μέθοδοι μέτρησης της π.α.ζ. χαρακτηρίζονται από αλληλοσυμπληρούμενα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Οι υποκειμενικές μετρήσεις έρχονται αντιμέτωπες με την ίδια την υποκειμενικότητά τους, η οποία θέτει υπό αμφισβήτηση την αξία των αποτελεσμάτων ως συγκρίσιμα μεγέθη. Οι αντικειμενικοί δείκτες, από την άλλη, δε δίνουν την ευκαιρία η ποιότητα ζωής να αξιολογηθεί εσωτερικά, δηλαδή από τα υποκείμενά της, και περιορίζονται σε εξωτερική ντετερμινιστική αξιολόγηση.

Διαφορά υπάρχει και μεταξύ των στατιστικών δεικτών και της ηδονικής μεθόδου, παρά το γεγονός ότι και οι δύο τρόποι υπάγονται στις λεγόμενες αντικειμενικές μεθόδους. Στους στατιστικούς δείκτες, τα οικονομικά μεγέθη (κόστος στέγασης και εισόδημα) υπεισέρχονται ως τμήμα των τοπικών παροχών κάθε πόλης και όχι ως αντιστάθμισμά τους. Μια εποπτική συγκριτική παράθεση των μεθόδων μέτρησης της π.ζ. παρουσιάζεται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Συγκριτική παράθεση των μεθόδων μέτρησης της π.α.ζ.

<i>Μέθοδος Μέτρησης</i>	<i>Ηδονική μέθοδος</i>	<i>Στατιστικοί Δείκτες</i>	<i>Μέθοδος Ικανοποίησης από τη ζωή</i>
<i>Υποκειμενικότητα</i>	Καμία	Μέτρια*	Μεγάλη
<i>Επιφάλεια παραδοχών</i>	Μεγάλη	Μέτρια*	Μικρή
<i>Κύριο επιστημονικό πεδίο εφαρμογής</i>	Αστική οικονομική	Πολοδομία	Κοινωνικές επιστήμες
<i>Χωρικό πεδίο καλύτερης εφαρμογής</i>	Γειτονίες, αστικές περιοχές	Μεσαίες και μεγάλες πόλεις	Γειτονίες, αστικές περιοχές, μικρές και μεγάλες πόλεις
<i>Παραδείγματα εφαρμογών</i>	Ακαδημαϊκές έρευνες	Quality of Living Survey (Mercer's), Places rated Almanac (Savageau, 2007), Best Places to live (Money Magazine)	2nd European Quality of Life Survey, Η ποιότητα ζωής στα μεγάλα αστικά κέντρα (Public Issue)

*Ο βαθμός υποκειμενικότητας εξαρτάται από τον τρόπο επιλογής των δεικτών

5. Συμπεράσματα - Προτάσεις

Αν και η π.α.ζ. αναγνωρίζεται πλέον ως το καταλληλότερο μέγεθος για την αξιολόγηση των συνθηκών διαβίωσης στις πόλεις, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές δυσκολίες αναφορικά με τη μέτρησή της, ενώ δεν υφίσταται κοινά αποδεκτό σύνολο κριτηρίων αξιολόγησης. Όσον αφορά στις μεθόδους μέτρησης, αυτές διακρίνονται σε υποκειμενικές και αντικειμενικές, ανάλογα με το αν η αξιολόγηση της π.ζ. γίνεται εσωτερικά από τους ίδιους τους κατοίκους της πόλης ή ‘αντικειμενικά’, δηλαδή με βάση στατιστικούς δείκτες.

Επειδή τόσο οι αντικειμενικές όσο και οι υποκειμενικές μέθοδοι αξιολόγησης χαρακτηρίζονται από μειονεκτήματα, ενδείκνυται ο συνδυασμός και η συμπληρωματική χρήση τους προκειμένου να περιοριστούν οι αδυναμίες και να προσεγγιστεί όσο γίνεται πιο αξιόπιστα η π.ζ. στις προς αξιολόγηση πόλεις ή αστικές περιοχές.

Εστιάζοντας στη μέθοδο των κοινωνικών και άλλων στατιστικών δεικτών που ‘προτιμάται’ από την πολεοδομική προσέγγιση, η χρήση τους απαιτεί προσεκτική επιλογή των μεγεθών και δεικτών που θα χρησιμοποιηθούν ως κριτήρια αξιολόγησης. Η ενσωμάτωση των προτιμήσεων και των απόψεων των κατοίκων των πόλεων στο συγκεκριμένο ζήτημα είναι το ζητούμενο, προκειμένου η επιλογή των κριτηρίων να μη γίνει αυθαίρετα. Αυτό μπορεί να γίνει είτε με πρωτογενή έρευνα πεδίου, είτε με αξιοποίηση των συμπερασμάτων υφιστάμενων αξιόπιστων ερευνών που έχουν γίνει με υποκειμενικές μεθόδους, όπως π.χ. η Δεύτερη Έρευνα για την Ποιότητα Ζωής στην Ευρώπη, που βασίστηκε στη μέθοδο ικανοποίησης από τη ζωή.

6. Αναφορές

- Blomquist, G. (2006) Measuring Quality of Life, in Arnott, R. & McMillan, D.P. (eds) *A Companion to Urban Economics*, Oxford: Blackwell, pp. 483-501.
- Cattaneo, M., Galiani, S., Gertler, P., Martinez, S. & Titiunik, R. (2009) Housing, Health, and Happiness, *American Economic Journal: Economic Policy*, *American Economic Association*, 1(1), pp. 75-105.
- Costanza, R. κ.ά. (2008), An Integrative Approach to Quality of Life Measurement, *Research and Policy*, *S.A.P.I.E.N.S.* 1(1) διαθέσιμο στο: <http://sapiens.revues.org/index169.html>
- Diener, E. & Suh, E.M. (1997) Measuring quality of life: Economic, social and subjective indicators, *Social Indicators Research*, 40(1-2), pp. 180-216.
- Easterlin R. (2003) Explaining Happiness, *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 19 (100), pp. 11176-11183.

- European Commission: Directorate-General for Regional Policy (2009), *Promoting Sustainable Urban Development in Europe. Achievements and Opportunities* (διαθέσιμο στο : http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/urban2009/urban2009_en.pdf)
- European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2010) ‘Subjective well-being in Europe’, *Second European Quality of Life Survey*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Kahneman, D. & Deaton A. (2010), High Income improves Evaluation of Life but not emotional well-being *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 107(38), 16489-16493.
- Mercer Consultants (2009), *Mercer's 2011 Quality of Living Survey*, διαθέσιμο στο: <http://www.mercer.com/qualityofliving>
- Powell, A. and Sanguinetti, P. (2010) Measuring Quality of Life in Latin America’s Urban Neighborhoods: A Summary of results from the City Case Studies, in Lora, E., Powell, A., van Praag, B. & Sanguinetti, P., *The Quality of Life in Latin American Cities*, Washington: InterAmerican Development Bank and The World Bank.
- Royuela, V. (2011) Modelling quality of life and population growth. The case of the Barcelona Metropolitan Area, *Spatial Economic Analysis*, 6, 83-109.
- Sen, A., 1993, Capability and well-being, in Nussbaum, M. and Sen A. (eds) *The Quality of Life*, Oxford: Clarendon Press.
- Savageau, R. (2007) *Places Rated Almanac*, Washington: Places Rated Books LLC.